

HÖGSKOLAN VÄST

Institutionen för Individ och Samhälle

Avdelningen för socialt arbete och socialpedagogik

Kurs-PM EFBU10

Äldres existentiella frågor och behov – en utmaning inom äldreomsorgen, 3,0 hp, HT 2023.

Kursansvarig: Magnus Broström, magnus.brostrom@hv.se

Examinator: Camilla Seidl camilla.seidl@hv.se

Inledning

Kurs-PM beskriver ramar och regelverk kring kursen och skall ge sådan information som den studerande behöver för att kunna planera sina studier över tid.

I Kursplanen beskrivs de kursmål som varje deltagare måste uppnå för att bli godkänd och hur kursen examineras. Till kursplanen hör även en *litteraturlista*. Programrådet bereder kursplaner och följer upp kvalitetsarbetet. Kursplanerna fastställs av institutionens prefekt. I strikt mening är föreläsningar frivilliga att närvara vid, men de examinerande momenten är obligatoriska som till exempel seminarier.

Kursens mål

Efter avslutad kurs skall deltagaren

- översiktligt redogöra för kunskap om existentiella frågor, behov och utmaningar i arbete med äldre människor och deras närstående inom äldreomsorgen
- översiktligt redogöra för möjligheter såväl som svårigheter i arbetet med existentiell omsorg och vad det kan innebära för äldre människor i behov av stöd genom att koppla till teoretiska utgångspunkter inom området socialgerontologi
- reflektera över sina egna färdigheter och förmågor till samtal gällande existentiella frågor, behov och utmaningar i arbetet med äldre människor

Examinationer

Formerna för bedömning av deltagarnas prestationer

Examination sker genom en individuell skriftlig reflexionsuppgift (1,5hp) och en muntlig redovisning (1,5hp). Uppgiften skrivs och bedöms individuellt, i slutet av kursen skall deltagaren kunna redogöra för resultatet genom en kortare muntlig presentation.

- *Individuell skriftlig reflexionsuppgift*
En individuell skriftlig reflexionsuppgift lämnas in via Canvas måndag den 30 oktober 2023 kl. 23:59. Resultat meddelas senast 15 arbetsdagar efter inlämningsdatum. Omtentamen sker den 20 november 2023, inlämning kl. 23:59. Resultat meddelas senast 15 arbetsdagar efter inlämningsdatum.
- *Muntlig redovisning*
En muntlig redovisning sker på HV måndag den 30 oktober 2023 kl. 9.00-12.00. Ett nytt tillfälle för muntlig redovisning sker på HV måndag den 20 november 2023 kl. 9.00-12.00.

Övriga anvisningar

Varje deltagare ansvarar för att examinationsuppgift kommer examinerande lärare tillhanda i läsbart skick. Utförligare skriftliga anvisningar lämnas ut i anslutning till examinationstillfället. Se även bestämmelserna i den lokala examensordningen för Högskolan Väst (Dnr HV 2020/625, 2021-03-04).

Vilseledande vid examination

En deltagares agerande i samband med examination anses vilseledande om hon/han agerat på ett sådant sätt att deltagarens prestation framgår som större, bättre eller på annat sätt hållande högre kvalitet än vad som annars varit fallet. Plagiat innebär att man använt någon annans text utan att använda källan. Därför är referenshantering och källhänvisning mycket viktig.

Examination kan komma kontrolleras genom Urkund.

För mer info se: <https://www.hv.se/student/studier/examination/fusk-och-plagiat/>

Betyg och omprövning av beslut

På kursen ges betygen godkänd och underkänd. Examinators beslut om betyg kan inte överklagas, men en deltagare har rätt att begära omprövning. Invändning mot resultatet skall inlämnas skriftlig och motiverat till examinator.

Kursvärdering

Deltagarna förväntas göra en kursvärdering i form av en individuell webbenkät och resultatet skall göras tillgängligt för deltagarna.

Kursidé och kursanvisning

Många äldre vill ha svar som jag inte kan ge – Vad händer efter livet; kommer någon sakna mig om jag dör här knall och fall; ingen bryr sig om mig nu när jag lever; kommer någon ens komma på min begravning, kommer någon sörja mig; finns det en Gud, finns det en himmel och ett helvete? Det jag kan göra är att lyssna och ställa motfrågor som – tror du att det finns en Gud så gör det säkert det. Fråga dem om jag kan göra något för att lindra känslan av ensamhet, kanske ringa till barnen/barnbarnen som inte hört av sig – ge alla en chans att lösa situationer innan det är för sent? (Hemtjänstpersonal, Västervik, 2018).

I det dagliga arbetet inom äldreomsorgen ställs personal emellanåt inför äldre människor som vill ha möjlighet att samtala om existentiella frågor. Det är existentiella samtal – ”kritiska situationer”, vilket citatet ovan förmedlar – som kan handla om varats mening, ensamhet, sjukdom, döende, död och sorg. Ämnen vilka rör existens och förgänglighet som inte sällan kan ge upphov till grubblerier och ångest bland äldre människor och som personal kan förhålla sig till på varierande vis. Trots att denna hemtjänstpersonal säger sig inte ha svar på äldre människors frågor, så skapar hon ändå betydande förutsättningar för existentiella samtal i vardagen, vare sig samtal handlar om andlighet, ensamhet eller relationer. Detta är en viktig del av dagens omsorgsarbete inom äldreområdet – det existentiella omsorgsarbetet. Men att vara äldre och få del av existentiellt omsorgsarbete är inte alltid så enkelt (se Broström 2014; Österlind 2009).

I en alltmer föränderlig värld sker det parallellt förändringar i verksamheter inom äldreomsorgen av flera skäl, vilket kräver ny kunskap, kompetens och förmågor hos professionella yrkesverksamma. Inom äldreomsorgen kan det handla om att fler äldre människor vill ha möjlighet att prata om existentiella frågor; med en allt större etnisk och kulturell mångfald bland såväl brukare som personal kommer andra behov och krav; statistiken förmedlar att allt fler äldre drabbas av psykisk ohälsa; vad medför exempelvis förlorade roller vid pensionering; det talas om äldres brist på delaktighet i samhället; känsla av ensamhet anses vara utbredd bland äldre; självmordstankar förekommer bland äldre; ålderism är inte sällan påtaglig; sorg och förlust av en partner eller att livet närmar sig slutet innebär ofta existentiella grubblerier, etcetera.

När det gäller vård och omsorg så är det inte alltid självklart att kunna skapa förutsättningar för existentiella samtal med brukare i vardagen. Avsaknaden av resurser – såväl ekonomiska villkor som kunskap, kompetens och förmåga – omöjliggör ofta arbetet med brukare i existentiella nödsituationer. I dessa möten med brukare och ofta också deras anhöriga där det existentiella samtalet fokuseras, kommer det att ställas krav på vård- och omsorgsgivares kunskaper om äldre människor – såväl friska som skröpliga och döende; kommunikation och samtal; och existentiella aspekter. Det handlar på sätt och vis om att kunna åstadkomma utrymme i vardagen för både äldre människor och vård- och omsorgsgivare att våga sätta ord på sina funderingar och känslor när så behövs. Den här kursen har för avsikt att fokusera på äldre människor och deras existentiella frågor och behov utifrån personalens perspektiv.

Kursens examinerande moment

Examination sker genom en individuell skriftlig reflexionsuppgift (1,5hp) och muntlig redovisning (1,5hp). Den skriftliga reflexionsuppgiften baseras på följande innehåll och skall kopplas till kurslitteratur:

- Var och en av deltagarna skall uppmärksamma, beskriva en ”kritisk situation” rörande äldre och existentiella frågor som vederbörande har ställts inför i verksamheten. Skriv ner en berättelse, cirka en A4, om den ”kritiska situationen” (jfr med citatet ovan) (här måste etiska aspekter diskuteras, anonymisering etcetera). Vilka frågor väckte denna händelse, hur reagerade du och varför reagerade du som du gjorde när äldre ville samtala, hur skall vi få förståelse kring äldres existentiella funderingar, bemötande, hantering, etcetera.
- Var och en av deltagarna skall uppmärksamma dels hur ni själva gör/hanterar, dels hur personalgruppen gör/hanterar, dels hur organisationen gör/hanterar ”kritiska situationer” rörande äldre och existentiella frågor (här måste etiska aspekter diskuteras, anonymisering etcetera). Skriv cirka en A4 om detta.
- Var och en av deltagarna skall genomföra/iscensätta ett existentiellt samtal med personalgruppen/några i personalgruppen (här måste etiska aspekter diskuteras, anonymisering etcetera). – Vad händer då vi samtalar om detta? Använda ”Döbra kortleken”. Skriv cirka en A4 om detta.

Kriterier för godkänd examination:

När vi bedömer och betygsätter den skriftliga reflexionsuppgiften utgår vi dels från *kurskrav*, dels från *betygskriterier*.

Kurskraven är följande: Att det finns referenser till relevant litteratur. Referenshanteringen är i enlighet med valt system (se bibliotekets sida för mer information) samt tydlig och konsekvent. Den språkliga bearbetningen skall vara korrekt. Din framställning av arbetet skall ha en tydlig struktur och en röd tråd som det går att följa. Texten skall vara utformad enligt de formaliakrav som har angivits.

Betygskriterierna är följande: För godkänt betyg krävs att deltagaren har skrivit en skriftlig reflexionsuppgift, det vill säga deltagaren skall:

- Reflektera på en översiktlig nivå över existentiella frågor, behov och utmaningar i arbete med äldre människor och deras närstående inom äldreomsorgen
- Diskutera på en översiktlig nivå för möjligheter såväl som svårigheter i arbetet med existentiell omsorg och vad det kan innebära för äldre människor i behov av stöd genom att koppla till teoretiska utgångspunkter inom området socialgerontologi
- Diskutera på en översiktlig nivå över egna färdigheter och förmågor till samtal gällande existentiella frågor, behov och utmaningar i arbetet med äldre människor

Den individuella skriftliga reflexionsuppgiften skall vara inlämnad via Canvas måndag den 30 oktober 2023 kl. 23:59, och kommer att återkopplas senast 15 arbetsdagar efter inlämning. Omtentamen sker den 20 november 2023, inlämning kl. 23:59. Resultat meddelas senast 15 arbetsdagar efter inlämningsdatum.

Den individuella skriftliga reflexionsuppgiften skall omfatta **cirka 4 sidor (försättsblad och referenslista ej medräknat)**, Times New Roman, 12 punkter och 1.0 radavstånd. Varje deltagare ansvarar för att examinationsuppgiften blir inlämnad på Canvas i läsbart skick (Word).

Muntlig redovisning måndag den 30 oktober 2023

Under seminariet förväntas deltagaren att muntligt kort redovisa en sammanfattning av den individuella skriftliga reflexionsuppgift. Varje deltagare har 10 minuter till sitt förfogande med 10 minuter diskussion (vilket kommer att ske på HV och i grupper om fem deltagare i varje grupp).

Betygskriterierna för den muntliga redovisningen: Den muntliga redovisningen skall vara en sammanfattning av resultaten av den skriftliga reflexionsuppgiften:

- Deltagaren har, på en översiktlig nivå, redogjort för existentiella frågor, behov och utmaningar i arbete med äldre människor. Deltagaren har visat förståelse för möjligheter såväl som svårigheter i arbetet med existentiell omsorg koppla till teoretiska utgångspunkter inom området socialpedagogik.
- Deltagaren har beskrivit, på en översiktlig nivå, över egna färdigheter och förmågor till samtal gällande existentiella frågor, behov och utmaningar i arbetet med äldre människor

Ett nytt tillfälle för muntlig redovisning sker på HV måndag den 20 november 2023 kl. 9.00-12.00.

Kurslitteratur:

Strang, P. (2021). *Existentiella frågor hos äldre: en introduktion*. Höganäs: Vårdförlaget Human Capacity.

Sundström, M. (2020). *Existentiell ensamhet hos sköra äldre personer: Vårdpersonals och volontärers erfarenheter och behov av stöd*. Avhandling. Malmö: Malmö Universitet. <http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404255/FULLTEXT01.pdf>

Wadensten, B. Condén, E., Wahlund, L. & Murray, K. (2007). How nursing home staff deal with residents who talk about death. *Int J Older People Nurs*. 2007 Dec;2(4):241-9. doi: 10.1111/j.1748-3743.2007.00095.x. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1748-3743.2007.00095.x>

Döbra kortlek. Förlag Volante

Kompletterande material kan tillkomma.

Referenslitteratur:

Broström, M. (2014). *Äldre människors föreställningar om den egna framtiden, döendet och döden*. Diss. Linköping: Linköpings Universitet. <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A714849&dswid=-9185>

Seitl, C. (2021). Studenters beskrivningar av äldre i samband med träning för biståndsutredning: Att hantera kategorisering. I *Perspektiv på ålderism* (pp. 194–214) H. Jönson (red). Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hv:diva-16274> . Direkt till kap. 11: <https://books.lub.lu.se/catalog/view/117/139/1279>

[Ålder är bara en siffra – eller? – Västpunkt \(hv.se\)](http://www.vastpunkt.se/2019/09/18/aldre-er-bara-en-siffra-eller/)

Österlind, J. (2009). *När livsrummet krymper: vård och omsorg av äldre personer i livets slutskede*. Diss. Örebro: Örebro universitet. <http://esh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A346992&dswid=-8132>

Nedan följer en mer detaljerad anvisning för kursen gällande schema, innehåll, lärare, läsanvisningar etcetera.

Vecka 39-41	
Dag	Måndag den 25 september
Lokal	Zoom 9.00-12.00.
Innehåll	En kort presentation av deltagare och lärare, förväntningar inför kursen, genomgång av kursen – Kurs-PM, kursanvisning, kurslitteratur, examinationsuppgift, frågor, etcetera. Miniföreläsning – Introduktion till kurslitteraturen med tillhörande diskussioner
Litteratur	Strang, P. (2021). <i>Existentiella frågor hos äldre: en introduktion</i> . Höganäs: Vårdförlaget Human Capacity. Sundström, M. (2020). <i>Existentiell ensamhet hos sköra äldre personer: Vårdpersonals och volontärers erfarenheter och behov av stöd</i> . Avhandling. Malmö: Malmö Universitet. http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404255/FULLTEXT01.pdf

	<p>Wadensten, B. Condén, E., Wahlund, L. & Murray, K. (2007). How nursing home staff deal with residents who talk about death. <i>Int J Older People Nurs.</i> 2007 Dec;2(4):241-9. doi: 10.1111/j.1748-3743.2007.00095.x. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1748-3743.2007.00095.x</p> <p>Döbra kortlek. Förlag Volante</p>
Lärare	Camilla Seidl & Magnus Broström
Dag	Tisdag den 26 september till - Fredag den 13 oktober
Lokal	
Innehåll	<p>Läsdagar; arbeta med den skriftliga reflexionsuppgiften, inspelade föreläsningar finns på Canvas rörande aktuella teorier, reflexionsmodeller, samtalsövningar, tidigare forskning, etcetera. Genomför gärna Webbutbildningen "<i>Existentiella frågor hos äldre</i>" med fokus på frågor och tankar om livet, döden, mening, hopp och hopplöshet, etcetera. Palliativ kunskapscentrum, region Stockholm. https://pkc.sll.se/utbildning/webbutbildningar/existentiella-fragor-hos-aldre/</p>
Litteratur	<p>Strang, P. (2021). <i>Existentiella frågor hos äldre: en introduktion</i>. Höganäs: Vårdförlaget Human Capacity.</p> <p>Sundström, M. (2020). <i>Existentiell ensamhet hos sköra äldre personer: Vårdpersonals och volontärers erfarenheter och behov av stöd</i>. Avhandling. Malmö: Malmö Universitet. http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404255/FULLTEXT01.pdf</p> <p>Wadensten, B. Condén, E., Wahlund, L. & Murray, K. (2007). How nursing home staff deal with residents who talk about death. <i>Int J Older People Nurs.</i> 2007 Dec;2(4):241-9. doi: 10.1111/j.1748-3743.2007.00095.x. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1748-3743.2007.00095.x</p> <p>Döbra kortlek. Förlag Volante</p>
Lärare	Magnus Broström
Vecka 19–21	
Dag	Måndag den 16 oktober till måndag den 30 oktober
Lokal	
Innehåll	Läsdagar: arbeta med den skriftliga reflexionsuppgiften och förberedelse av muntlig redovisning

Litteratur	<p>Strang, P. (2021). <i>Existentiella frågor hos äldre: en introduktion</i>. Höganäs: Vårdförlaget Human Capacity.</p> <p>Sundström, M. (2020). <i>Existentiell ensamhet hos sköra äldre personer: Vårdpersonals och volontärers erfarenheter och behov av stöd</i>. Avhandling. Malmö: Malmö Universitet. http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404255/FULLTEXT01.pdf</p> <p>Wadensten, B. Condén, E., Wahlund, L. & Murray, K. (2007). How nursing home staff deal with residents who talk about death. <i>Int J Older People Nurs.</i> 2007 Dec;2(4):241-9. doi: 10.1111/j.1748-3743.2007.00095.x. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1748-3743.2007.00095.x</p> <p>Döbra kortlek. Förlag Volante</p>
Lärare	
Dag	Måndag den 30 oktober
Lokal	HV 9.00-12.00 återkommer med sal.
Innehåll	Seminarier om examinationsuppgift. Grupp A, B, C och D.
Litteratur	
Lärare	Camilla Seidl & Magnus Broström